

Nr 149.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående uppförande av nytt landsstatshus i Göteborg; given Stockholms slott den 13 februari 1920.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att till uppförande av nytt landsstatshus i Göteborg bevilja ett belopp av 985,000 kronor samt därav å extra stat för år 1921 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. Holmquist.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 februari
1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Holmquist anförde:

Vid föredragning den 7 januari 1920 av de frågor, som rörde regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1921 sjätte huvudtitel, föreslog Kungl. Maj:t på min hemställan under punkt 34, att riksdagen måtte i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde vardas riksdagen förelagd, bland annat, med anledning av ett av byggnadsstyrelsen framlagt förslag till uppförande av ett nytt landsstatshus i Göteborg, för berörda ändamål på extra stat för år 1921 beräkna ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Jag anhåller nu att, sedan ärendet numera föreligger i färdigberett skick, få för Kungl. Maj:t ånyo anmäla detsamma.

I skrivelse den 25 november 1919 har byggnadsstyrelsen, under betonande av länsstyrelsens i Göteborgs och Bohus län synnerligen

trängande behov av utvidgade och förbättrade ämbets- och tjänstelokaler, gjort framställning om anslag för uppförande av nybyggnad för länsstyrelsen.

Byggnadsstyrelsen meddelar därvid till en början, att, sedan tjänstgörande arkitekten hos byggnadsstyrelsen greve S. Cronstedt verkställt utredning angående beredande av mer ändamålsenliga tjänstelokaler för såväl länsstyrelsen som lantmäterikontoret i nämnda län, vilken utredning omfattat dels användande av tyghustomten med gamla »kronhuset», dels användande av nuvarande posthuset, dels ock uppförande av nybyggnad å nuvarande landsstatshusets tomt, byggnadsstyrelsen överlämnat nämnda utredning till länsstyrelsen för yttrande, varjämte byggnadsstyrelsen anhållit, att länsstyrelsen jämväl måtte utreda, om och i så fall när kronhustomten kunde bli tillgänglig för det ifrågasatta ändamålet.

I anledning härav har länsstyrelsen i skrivelse till byggnadsstyrelsen den 23 juli 1919 till en början meddelat, att länsstyrelsen beträffande frågan om och i sådant fall vid vilken tid kronhustomten kunde bli tillgänglig för det ifrågasatta ändamålet, begärt uttalande från arméförvaltningens artilleridepartement. Av det svar härå, som kommit länsstyrelsen tillhanda, ävensom av en handskrivelse från generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet, inhämtades, att kronhustomten med därå uppförda byggnader, vilka för det dåvarande användes till förrådshus och verkstäder för Göta artilleriregemente, icke kunde avstås för annat ändamål, förrän ifrågasatt uppförande av nytt tygförråd med verkstäder invid nämnda artilleriregementes etablissement vid Kviberg kommit till utförande, att frågan härom på grund av rådande dyrtid fått tillsvidare anstå, att såsom bidrag till kostnaderna för det nya tygförrådet beräknats det belopp, som vid försäljning i stadgad ordning kunde erhållas för tyghustomten med byggnader, samt att det för den skull torde dröja länge, innan artilleridepartementet skulle kunna avstå tomt.

*Länsstyrelsen
i Göteborgs
och Bohuslän.*

Härefter fortsätter länsstyrelsen:

»Beträffande posthuset skulle detta icke heller kunna tänkas bli disponibelt för ominredning, förrän det under byggnad varande nya posthuset i Göteborg kunde tagas i bruk. Då emellertid detta nybyggnadsarbete under krigsåren så gott som legat nere, torde det komma att dröja flera år, innan ett eventuellt arbete med omändring av gamla posthuset till tjänstelokaler för länsstyrelsen skulle kunna påbörjas. Enligt greve Cronstedts beräkning skulle lokalerna icke kunna tagas i anspråk för länsstyrelsen förrän tidigast om fem år.

Länsstyrelsens byggnadsfråga är emellertid, såsom det torde vara Eder bekant, synnerligen trängande. Riksdagens revisorer hava även, efter besök i Göteborg

under år 1917, därvid länsstyrelsens tjänstelokaler besågos, i sin berättelse till riksdagen den 30 november 1917 uttalat, att de funnit landsstatshuset trångt, mörkt och i alla avseenden otidsenligt samt att med hänsyn härtill och då byggnaden icke lämpligen kunde genom ändrings- och reparationsarbeten försättas i ett för sitt nuvarande ändamål tillfredsställande skick, det vore önskvärt, att åtgärder vidtoges för anskaffande av bättre lokaler.

På grund härav har Konungens befallningshavande ansett sig böra bortse från förslagen om användande av tyghustomten eller nuvarande posthuset för ifrågasvarande ändamål, vid vilket förhållande det synes onödigt att underkasta desamma närmare granskning eller mot desamma framställa de detaljmärkningar, som eljest synas påkallade.

Vad beträffar det tredje förslaget eller nybyggnad å den nuvarande landsstatshustomten synes genom detsamma frågan om tjänstelokalerna på det hela vara tillfredsställande löst, om än en del anmärkningar vore att framställa däremot. Emellertid skulle genom den föreslagna flygelbyggnaden åt gårdsidan samt arkivbyggnaden å tomtens södra del den nu befintliga, sannolikt från Torstensonska tiden härstammande terrassen med dess gamla vackra träd komma att fullständigt förstöras — något som enligt Konungens befallningshavandes mening vore till oersättlig skada icke blott av pietetshänsyn utan även från skönhets- och trevnadssynpunkt. Den arkitektoniskt tilltalande magasinsbyggnaden från 1600-talet skulle efter förslagets genomförande icke heller längre komma till sin rätt.

Konungens befallningshavande anser sig för den skull icke kunna förorda detta förslag till utförande.

Från byggnadsrådet G. Pettersson har emellertid till Konungens befallningshavande överlämnats ett förslag till nybyggnad å tomten, som å ena sidan synes tillfredsställande lösa byggnadsfrågan och å andra sidan skulle skona terrassen och lämna platsen intill magasinsbyggnaden orörd. Angående förslaget har emellertid Konungens befallningshavande ansett sig böra göra följande uttalande.

Enligt detsamma skulle byggnaden åt gatusidan uppföras i fyra våningar med tjänstelokaler i fjärde våningen för förste lantmätaren. För att erhålla tillräckliga våningshöjder, vilka icke kunna tänkas lägre än 3.25 meter i första, tredje och fjärde våningarna samt 4 meter i andra våningen (sessionssalens dimensioner synas betinga denna höjd), allt oberäknat trossbottnar, torde den nya byggnaden komma att med sin fasad överskjuta residensbyggnadens med 3 å 4 meter. Konungens befallningshavande, som befarar att detta skulle komma att verka nedtryckande å residensbyggnaden samt skada gatuprofilen åt Södra Hamngatan, ifrågasätter därför huruvida man icke bör söka lösa länsstyrelsens byggnadsfråga utan att därmed förena frågan om tjänstelokaler för förste lantmätaren. Gatubyggnaden kunde då inskränkas till tre våningar med samma höjd som residensbyggnaden. För förste lantmätaren finge fortfarande hyras tjänstelokaler, till dess det nya posthuset bleve disponibelt. Möjligen kunna lokaler beredas honom uti nu befintlig byggnad å kronhustomten, avsedd till bostad åt tygmästaren, vilken byggnad för närvarande icke lär disponeras för ändamålet utan uthyres till privatpersoner.

Det nuvarande landsstatshuset är för närvarande icke frambyggt till grannbyggnaden, utan är en i gatulinjen sex meter bred sträcka obebyggd på grund av nämnda fastighets fönsterrätt åt landsstatshustomten. Då emellertid denna fönsterrätt icke använts på en sträcka av omkring sex meter räknat från gatulinjen inåt

tomten, lärar laga hinder icke möta för frambyggande av gatubyggnaden med sex meters bredd intill grannbyggnaden. Härigenom skulle vinnas ökat utrymme med tre rum (6 × 6 meter).»

Efter att därpå hava ifrågasatt en del förändringar i sistberörda förslag rörande rummens disposition m. m. har länsstyrelsen slutligen hemställt, att byggnadsstyrelsen ville låta utarbета förslag till nybyggnad av landsstatshus i huvudsaklig överensstämmelse med byggnadsrådet Petterssons förslag och de av länsstyrelsen i anledning av detsamma framställda erinringar samt överlämna detsamma till Kungl. Maj:t i så god tid, att det kunde föreläggas 1920 års riksdag.

I sin ovan omförmälda skrivelse den 25 november 1919 har byggnadsstyrelsen, sedan styrelsen redogjort för innehållet i länsstyrelsens ovan återgivna skrivelse den 23 juli 1919, yttrat följande:

*Byggnads-
styrelsen.*

»Då emellertid länsstyrelsen funnit höjdmåtten inom de olika våningarna för små, har förslaget ändrats i enlighet härmed och med vissa andra av länsstyrelsen framställda önskemål ifråga om rummens disposition. Enär byggnaden med de av länsstyrelsen önskade våningshöjderna skulle komma att på ett särdeles vanprydande sätt höja sig över grannbyggnaderna, särskilt det vidliggande residenset, har den föreslagna byggnaden förminskats och därur uteslutits lantmäterikontoret, som upptog den översta, fjärde, våningen.

Ifrågavarande förslag, som åskådliggöres å här bifogade 5 ritningsblad och som sålunda avser — med utnyttjande av den föreliggande tomten, så långt förhållandena medgiva, samt med bevarande av den befintliga terrassen — uppförande i det nuvarande i särdeles dåligt skick befintliga och i övrigt högst otjänliga landsstatshusets ställe av en nybyggnad om tre våningar för beredande av utvidgade och förbättrade lokaler för länsstyrelsen får byggnadsstyrelsen härmed överlämna till Eders Kungl. Maj:ts nådiga prövning och underdånigst till utförande förorda.

Vad angår länsstyrelsens förläggning under byggnadstiden är byggnadsstyrelsen för närvarande icke i tillfälle att avgiva något förslag. Länsstyrelsen har emellertid anmodats att söka en utväg till frågans lösning.»

Enligt byggnadsstyrelsens förslag skulle i bottenvåningen inrymmas arkivlokaler för landskansliet och landskontoret, ävensom tjänsterum för domänintendent och landsfogde, passexpedition samt vaktmästarbostad; i våningen en trappa upp sessionssal, ämbetsrum för landshövdingen samt lokaler för landskansliet; i våningen två trappor upp lokaler för landskontoret. Däremot komma i den föreslagna nya byggnaden lokaler icke att beredas för lantmäterikontoret. I fråga om sistnämnda kontors lokalfråga förklarar byggnadsstyrelsen sig framdeles skola framlägga särskilt förslag.

Kostnaden för uppförandet av en byggnad i enlighet med sagda förslag har byggnadsstyrelsen beräknat sålunda:

Byggnadsarbeten	kronor 624,000
Värmeledning	» 80,000
Vatten och avloppsledningar.....	» 28,000
Elektriska ledningar.....	» 42,500
Ritningar och kontroll	» 60,000
Oförutsedda utgifter.....	» 86,300
Extra kostnad för undergrund.....	» 64,200

Summa kronor 985,000.

Denna totalkostnad, 985,000 kronor, motsvarar en kostnad per kubikmeter av 80 kronor.

Härefter har byggnadsstyrelsen i sin meranämnda skrivelse ytterligare anfört följande:

»Byggnadsstyrelsen anser sig i detta sammanhang böra underdånigst erinra därom att riksdagen i skrivelse den 4 april 1916 i anledning av Eders Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående utgifter för kapitalökning i avseende å postverket i samband med beviljande av anslag för påbörjande av uppförandet av ett nytt centralposthus i Göteborg framhållit önskvärdheten av att de lokaler i det nya posthuset, som enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag tillsvidare ej skulle komma att tagas i anspråk för postverkets behov, i första hand upplätes för statens myndigheter och att fördenskull Eders Kungl. Maj:t täcktes tillse, att vid den närmare bearbetningen av planerna för posthuset frågan om möjligheten av att i detsamma inrymma någon eller några andra statsmyndigheter i Göteborg, som kunde vara i behov av ökade lokalutrymmen, bleve tagen under noggrant övervägande.

Med hänsyn till berörda av riksdagen sålunda uttalade önskemål har posthusets arkitekt på sin tid efter anmodan av byggnadsstyrelsen uppgjort förslag till inrymmande inom de lokaler, som icke komme att tagas i anspråk för postverkets behov, av länsstyrelsen och lantmäterikontoret. Den därvid gjorda utredningen lämnade emellertid icke ett tillfredsställande resultat. Även om utrymme kunde beredas länsstyrelsen och lantmäterikontoret inom de sålunda disponibla lokalerna, visade sig dock anordningen bliva synnerligen oekonomisk, alldenstund lokalerna bleve onödigt höga och djupa för nämnda myndigheters behov. Då härtill kommer, att det förefaller byggnadsstyrelsen onekligen vara mindre lämpligt att förlägga länsstyrelsen inom en posthusbyggnad, och då reservlokaler i nybyggnaden ifråga i varje fall bättre komma att lämpa sig för exempelvis statens järnvägars behov, har styrelsen ansett sig icke kunna tillråda en användning av berörda reservlokaler för nu förevarande ändamål, allra helst man måste räkna med att postverket inom en icke alltför avlägsen framtid komme att behöva ökat lokalutrymme och alltså länsstyrelsens och lantmäterikontorets lokalfråga om någon tid ånyo måste upptagas till lösning.

Styrelsen har icke heller ansett sig böra förbise, att 1919 års riksdag, enligt vad av dess skrivelse nr 12 A den 13 juni 1919 framgår, ifrågasatt om icke posthusbygget tillfälligt borde avbrytas i avvaktan på inträdande av gynnsammare ekonomiska förhållanden. Skulle så bliva fallet, ser byggnadsstyrelsen häri ett ytterligare skäl att avråda från länsstyrelsens inrymmande i posthuset i betraktande av länsstyrelsens oavvisliga krav att snarast möjligt få sin lokalfråga ordnad. Med hänsyn härtill är jämväl att beakta, att även om byggnadsarbetena å posthuset skulle fortgå utan avbrott, byggnaden likväl icke kan väntas bliva färdig förrän tidigast om tre år.

Ytterligare omständigheter tala för att lösa länsstyrelsens lokalfråga genom utnyttjande av dess nuvarande fastighet. På grund av denna byggnads ytterst dåliga beskaffenhet är det fullständigt uteslutet, att densamma skulle kunna vidare användas utan ombyggnad. För annat statens ändamål än för länsstyrelsen torde den ej vara erforderlig med hänsyn till det stora antalet reservlokaler i det blivande posthuset. Skulle nu länsstyrelsen förflyttas exempelvis till denna byggnad, återstode intet annat för statsverket än att försälja landsstatens gamla fastighet. En försäljning skulle emellertid medföra den risken, att den nye ägaren å tomten uppförde en byggnad, som med brandgavel komme att vetta åt residenset och som komme att ofördelaktigt inverka på den ålderdomliga, förnäma residensbyggnaden. Den för residenset och landsstatshuset gemensamma gården komme jämväl att till största delen bortfalla, och det gårdsutrymme, som återstode för residenset, bleve för knappt.

Slutligen vill byggnadsstyrelsen endast framhålla, att det givetvis måste anses särdeles lämpligt, att länsstyrelsens lokaler, såsom för närvarande är fallet, befinna sig i omedelbar anslutning till landshövdingeresidenset.»

Slutligen har byggnadsstyrelsen under åberopande av vad sålunda i ärendet förekommit och med ytterligare understrykande av länsstyrelsens synnerligen trängande behov av utvidgade och förbättrade lokaler hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till 1920 års riksdag avlåta proposition om beviljande av ett anslag å 985,000 kronor för uppförande enligt det här ovan av byggnadsstyrelsen förordade förslaget till nybyggnad för omförmälda länsstyrelse, därav 200,000 kronor torde böra anvisas å tilläggsstat för år 1920 och återstoden 785,000 kronor å extra stat för år 1921.

Den nu återgivna utredningen i ärendet torde otvetydigt ådagalägga behovet för länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län av ökat utrymme samt förbättrade lokaler. Jag vill här endast framhålla, att, såsom länsstyrelsen i dess ovan återgivna utlåtande omnämnt, riksdagens revisorer, efter besiktning av lokalerna, i sin berättelse till riksdagen den 30 november 1917 uttalat, att de funnit landsstatshuset otidsenligt, och med hänsyn härtill och då byggnaden icke lämpligen kunde genom ändrings- och reparationsarbeten försättas i ett för sitt nuvarande ända-

Departementschefen.

mål tillfredsställande skick, det vore önskvärt, att åtgärder vidtoges för anskaffande av bättre lokaler. Enligt vad chefen för finansdepartementet meddelat mig, har han under en ämbetsresa till Göteborg varit i tillfälle att bese ifrågavarande lokaler samt därvid blivit fullt övertygad om länsstyrelsens oavvisliga och trängande behov av förbättrade och utvidgade lokaler. I likhet med vad riksdagens revisorer uttalat anser även jag, att detta behov ej kan tillfyllestgörande tillgodoses genom ändrings- eller reparationsarbeten å det nuvarande landsstatshuset. Angående de här ovan nämnda förslagen till frågans lösning är jag till en början ense med länsstyrelsen, att förslaget om användande av tyghustomten med gamla »kronhuset» måste lämnas ur räkningen, enär det icke enligt mitt förmenande låter sig göra att uppskjuta lösningen av länsstyrelsens lokalfråga, tills nämnda tomt kan bli tillgänglig. Samma skäl torde även tala emot förslaget om inrymmande av länsstyrelsen i det under uppförande varande nya posthuset. I detta sammanhang vill jag, utöver vad byggnadsstyrelsen därutinnan anfört, erinra om att Kungl. Maj:t i 1919 års statsverksproposition föreslagit riksdagen att för år 1920 anvisa ett belopp av 1,500,000 kronor för fortsättande av uppförandet av nämnda posthusbyggnad. Vid behandlingen av denna anslagsfråga uttalade sig emellertid riksdagen, med anledning av de särdeles höga kostnaderna för uppförande av berörda posthusbyggnad, för att byggnadsarbetet borde avbrytas; och beviljade riksdagen endast 700,000 kronor, vilket belopp erfordrades för arbetets fortsätta till ett för dylikt avbrott lämpligt stadium. I anslutning härtill har Kungl. Maj:t till innevarande års riksdag icke gjort någon hemställan om anvisande av medel för ändamålet. Då det således torde dröja flera år, innan posthuset blir färdigt, finner jag mig såväl på grund härav som med hänsyn till övriga av byggnadsstyrelsen anförda skäl icke kunna förorda senast berörda lösning av länsstyrelsens lokalfråga.

Återstår så förslaget om nybyggnad å nuvarande landsstatshusets tomt. Det av byggnadsstyrelsen härutinnan uppgjorda och förordade förslaget anser jag mig böra tillstyrka till utförande.

De av mig förordade arbetena torde emellertid böra taga sin början först under nästkommande år och får jag tillstyrka, att för ändamålet å extra stat anvisas ett reservationsanslag å 500,000 kronor. Det återstående erforderliga beloppet torde böra anvisas å extra stat för år 1922.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till uppförande av nytt landsstatshus i Göteborg bevilja ett

belopp av 985,000 kronor samt därav å extra stat för år 1921 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag å ..... kronor 500,000.

Vad föredragande departementschefen hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Corin.